

Serge Attukwei Clottey, *GBOR TSUI* (2019), foto Gerrit Jan Hoogland

Kunst en Klimaat Tenminste Houdbaar Tot in Museum Arnhem

Kunstenaars zijn meesters in het visualiseren, verbeelden en overtuigen. Met hun werk vertellen ze verhalen die beklijven. Als het gaat om het klimaat is hun benadering niet per se wetenschappelijk of apocalyptisch, eerder is het ze te doen om bewustwording en beïnvloeding. Wat moet er veranderen in onze omgang met natuur en milieu en vooral, hoe kunnen we beter samenwerken om een ommezwaaai in denken en doen te realiseren? De vraag is of kunst onze omgang met de aarde veranderen: het hoofdthema van de overkoepelende tentoonstelling Tenminste Houdbaar Tot in het vernieuwde Museum Arnhem.

Etienne Boileau

Museum Arnhem onderging vanaf 2017 een grondige verbouwing, die zo'n vijf jaar duurde. In het vernieuwde museum met een extra aangebouwde zijvleugel zijn tot begin januari drie actuele openingspresentaties te zien. Een ervan is *Tenminste Houdbaar Tot*, waarin verhalen en relaties tussen mens en natuur gepresenteerd worden. De expositie omvat een breed spectrum aan kunstuitingen waarin uiterst kritische politieke opvattingen naast een meer naturalistische visie op de wereld aan bod komen. Zo zijn er kunstwerken met als onderwerp koloniale uitbuiting en ongelijke welvaartsverdeling, en er zijn

werken die een sterke fascinatie voor de natuur verbeelden. Sommige (video)werken schetsen een uiterst beklemmend toekomstbeeld. Bijzonder aan de tentoonstelling is dat het museum zich liet adviseren door een klankbordgroep met vier wetenschappers. Er werden door de wetenschappers adviezen uitgebracht op gebied van hedendaagse kunst, gender en diversiteit, duurzame ontwikkeling en milieu, klimaatrechtvaardigheidsprincipes in dekoloniaal perspectief en sociale innovatie. Stuk voor stuk belangrijke thema's die de actualiteit weerspiegelen.

Plastic afval

Bij binnenkomst van de tentoonstelling valt in de eerste zaal meteen de ruimtevullende installatie *GBOR TSUI (Visitor's Heart)* van de Ghanese kunstenaar Serge Attukwei Clottey op. Het werk werd in 2019 geschonken aan Museum Arnhem. Clottey kaart belangrijke ecologische kwesties in dit werk aan en doet dat op een vrolijke, speelse manier. Het werk bestaat uit honderden stukjes plastic van oude jerrycans, die hij versneed, smolt en aan elkaar stikte. De gele jerrycans werden oorspronkelijk gebruikt om bakolie vanuit het westen naar Afrika te vervoeren. Later werden ze vooral gebruikt als waterreservoir. De enorme hoeveelheid jerrycans in Ghana overtreft in ruime mate de beschikbaarheid van water, zodat

je overal in Ghana geel plastic zwerfvuil aantreft afkomstig van die jerrycans. Vervelend is dat het plastic afval langzaam in kleine deeltjes uiteenvalt en zo in het oppervlaktewater terechtkomt. Zo bedreigt dit afval niet alleen de natuur maar ook de sanitaire infrastructuur met grote gevolgen voor de volksgezondheid. Plastic afval is een wereldwijd probleem, maar wordt extra gevoeld in Ghana, waar slechts weinig mogelijkheden voor recycling zijn.

(Neo)kolonialisme

Op de tentoonstelling is veel aandacht voor de geschiedenis van het kolonialisme en de gevolgen daarvan voor de ex-koloniën en de Westerse wereld. Het Westen zag die koloniën vaak enkel als wingewest met als mensonterende dieptepunt de slavenhandel. Een indrukwekkend werk dat daarover gaat is de *Beaded slave chain* van de Mozambikaans-Duitse kunstenaar Luisa Kuschel. Zij bedekte een slavenketting volledig met glaskraaltjes: in een ver verleden een ruilmiddel in Afrika om mensen mee te kopen, de kettingen werden gebruikt om totslaafgemaakten per schip naar de Caraïben te vervoeren. Het werk is voor Kuschel ook een zoektocht en onderzoek naar haar eigen identiteit. Otobong Nkanga bekijkt het onderwerp kolonialisme meer vanuit actueel perspectief en maakte

daarover een installatie met twee gewezen wandkleden, videobeelden en mineralen, alles onder de titel *In Pursuit of Bling*. Daarmee verwijst zij naar het feit dat de meeste grondstoffen nodig voor luxeproducten als diamanten, auto's en mobieltjes uit de Afrikaanse aarde worden gedolven. Dat brengt een enorme verwoesting van landschappen en onderbetaling van mijnwerkers met zich mee. Katharina Dettar doet daar in een sterke installatie nog een schepje bovenop door een stapel van 1540 kwartsiet en leisteen in het museum te plaatsen met bovenop een gouden ringetje van 2,1 gram. 'Zoveel stenen moeten er gedolven worden om een enkel ringetje te kunnen produceren', wil zij met deze installatie zeggen. Dettar kreeg haar opleiding aan het Royal College of Art in Londen. Officieel is zij een sieraadontwerper, maar in Arnhem bewandelt zij het pad van de Arte Povera met deze bizarre installatie die tot nadenken stemt.

Opwarming van de aarde

Een andere sieraadmaker op deze tentoonstelling is Beppe Kessler. Zij brengt een broche geïnspireerd op de weerrapporten die haar vader een aantal jarenlang uit NRC knipte en noemt het sieraad de *Vierjaargetijden-broche*. Vier weerberichten uit 1998 zocht zij voor het werk uit. De gemiddelde temperatuur van die winter bleek bijna twee keer zo hoog als normaal. Volgens Kessler een duidelijke boodschap: de aarde warmt op en de gemiddelde temperatuur stijgt. De broche laat heel mooi de cijfers en grafieklijnen uit de krantenartikelen zien. Een fraai kleinood met een bloedsérieuze ondertoon. Wanuri Kahiu is een Keniaanse filmregisseur, producent en auteur. Zij brengt op deze expositie de science fiction film *Pumzi*, (Swahili voor adem). Daarin gaat een vrouw na de derde wereldoorlog, waarin alle natuur verwoest is en er een groot tekort aan water is ontstaan, naar buiten om een zaadje te planten en dat tegen alle regels in water te geven.

Kunstopdrachten

Museum Arnhem wil in de toekomst meer opdrachten aan kunstenaars geven om hun praktijk te stimuleren en nieuwe perspectieven toe te voegen aan de museumcollectie. Voor deze tentoonstelling maakte de Turkse feministische kunstenaar Müge Yılmaz de installatie *Goddess Theory*, een eerbetoon aan vrouwelijke spirituele leiders over de hele wereld en hun visie op onze planeet. Het Nederlandse collectief De Ambassade van de Noordzee maakte voor deze tentoonstelling *Het Audement*. Een geluidsinstallatie die bezoekers laat luisteren naar geluiden rondom het museum vanuit het perspectief van planten, dieren en dingen die zich eigenlijk vlak naast je bevinden. "De buitenwereld dringt tot je door en je hoort geluiden die je normaal gesproken niet waarneemt", aldus Harpo 't Hart, een van de kernleden van de Ambassade. Hij ontwierp de in-

Luisa Kuschel, *Beaded Slave Chain* (2021), foto Gerrit Jan Hoogland

stallatie die tot luisteren en contemplatie dwingt. Vanaf de zomer is er een nieuwe 'lightbox' van de Canadese Marianne Nicolson in het museum te zien. Het licht in de box projecteert op de wanden en vloeren van de museumzaal tekeningen uit de cultuur van Nicolson's First Nations gemeenschap uit het Westen van Canada.

Aanbouw en vernieuwde beeldentuin

Verantwoordelijk voor de verbouwing en aanbouw van de nieuwe vleugel is Benthem Crouwel architecten. Zij openden deuren en ramen in de ronde koepelzaal die voorheen dienstdeed als tentoonstellingsruimte. Het geeft een bijzondere ruimtelijke beleving om via de entree naar binnen te kunnen lopen en omhoog te kunnen kijken naar de open koepel. De nieuwe aanbouw in de vorm van een rechthoekig zijgebouw met uitkraging is bedekt met tienduizenden tegeltjes van Koninklijke Makkum in verschillende kleuren die passen bij het omliggende landschap. Van daaruit heb je een fraai uitzicht op de Rijn. Ook de beeldentuin is aangepakt: er is gekozen voor

een groene oase rondom het museum dat op een stuwwal uit de IJstijd ligt. En er is aansluiting gezocht bij de oude parkstructuur; door de omliggende grasvelden lopen meanderende paden. Daar staat een mooie selectie van de omvangrijke beeldencollectie van het museum opgesteld. Daaronder het spiegelende werk *Borstentros* van Maria Roosen en het 3,5 meter hoge beeld *Asis Rafiki* van Monika Dahlberg waarin kwesties over mannelijkheid en vrouwelijkheid worden bevestigd. Geheel passend in het thema van de expositie *Tenminste Houdbaar Tot* is het houten beeld van Kees Franse getiteld *Appel* dat langzaam vergaat en daardoor een perfecte biotoop vormt voor allerlei insecten. Zo ontstaat uit vergankelijkheid weer nieuw leven. *Appel* is een hoopvol en ook realistisch buitenbeeld en vormt de perfecte tegenhanger van de vele maatschappijkritische werken op zaal.

Tenminste Houdbaar Tot, Museum Arnhem, 13 mei 2022 t/m 9 januari 2023, www.museumarnhem.nl